

ROXANNE VELETZOS

FETIȚA
PE CARE
AU LĂSAT-O
ÎN URMĂ

Traducere din limba engleză
SANDA SPIRIDON

Partea întâi
ANTON ȘI DESPINA

Capitolul 1

București, ianuarie 1941

Fetița e singură în bezna impenetrabilă. Tremurând, își cuprinde trupul firav cu brațele și-si înfundă fața în gulerul jachetei de lână. Așezată pe treptele clădirii, încearcă să-si aducă aminte ce i-a zis mama ei. I-a spus când se va întoarce? Când își văzuse părintii dispărând după colț era încă lumină. Îmbrăcată cu o rochie subțire, mama mergea cu umerii aplecați înainte, zguduită de frisoane, urmată la câțiva pași distanță de tatăl ei, care-si târșâia picioarele pe trotuarul înghețat. Atinge cu palmele cimentul rece de sub ea, și trupul îi este străbătut de un tremur necontrolat. Vântul aspru îi mușcă din carne, însigându-i mii de ace înghețate în picioare. Ar da orice să aibă un pled, mănuși sau măcar căciula, pe care a pierdut-o pe undeva. În ciuda frigului, preferă să stea aici decât în holul întunecos și umed. Mirosul de varză călită ceiese dintr-un apartament îi face mațele să chiorăie de foame, deși când era acasă refuza cu încăpățânare să se atingă de aşa ceva, în ciuda insistențelor mamei.

Își trage genunchii la piept și ridică ochii la cele trei etaje ale clădirii cu balcoane mari, rotunjite. E sigură că n-a mai văzut-o niciodată. N-a mai văzut nici această stradă pustie, luminată de un singur lampadar ale cărui raze scot în evidență zăpada murdară din jur. Nu se zărește nici un om, de parcă cineva a stins brusc toate luminile din

acest oraș altădată plin de viață, interzicând plimbările, saluturile sau râsetele.

Părinții ei trebuie să se întoarcă dintr-o clipă în alta, își spune scrutând încă o dată strada. Încearcă să-și amintească vocea blândă a mamei șoptindu-i că n-are de ce să se teamă, că e o fată curajoasă și că totul o să fie bine. Știe însă că nu are ce căuta afară la ora asta. Cu doar o zi înainte și-a auzit părinții vorbind despre starea de asediul, despre patrulele Gărzii de Fier ce cutreieră orașul, arestând pe oricine îndrăznește să se aventureze pe străzi după apusul soarelui. I-a auzit vorbind și despre alte lucruri, care nu trebuiau să ajungă la urechile ei; au șușotit în camera de alături mult timp după ce ea se băgase în pat. Vocile le erau înăbușite, imposibil de distins, dar disperarea din ele a făcut-o să se cutremure în patul Cald.

De undeva din depărtare se aud zgomote – strigăte, glasuri ascuțite amestecate cu sunetul ritmic al bocancilor bătând caldarâmul și geamuri trântite cu putere în noapte. La fel se întâmplase și în alte nopți, dar, de această dată, sunetele orașului sunt însoțite de un miros ciudat, ca de cărbune ars, dar scârboș de dulce, care-i întoarce stomacul pe dos. Străbătută de valuri de greață tot mai greu de controlat, își acoperă față cu gulerul jachetei, încercând să scape de duhoare, străduindu-se să-și imagineze că este acasă, în patul ei cu lenjerie roz de mătase, cu lumina familiară strecurându-se prin ușa dintre cele două dormitoare, rămasă întredeschisă.

Ochii i se umplu de lacrimi pe care nu le mai poate stăpâni. Îi e rușine pentru că s-a lăsat cuprinsă de frică, deși i-a promis mamei că va încerca din toate puterile să fie curajoasă. „Voi fi cuminte, mămico. Voi fi răbdătoare“, dar parcă a trecut o veșnicie de când a rostit aceste cuvinte.

Lacrimile îi țășnesc acum libere pe brațul cu care și-a acoperit chipul, iar suspinele ei zdrențuiesc tăcerea și aruncă ecouri prin curți și alei. Știe că trebuie să nu scoată nici un sunet, dar șuvoiuil de emoții ce-i asaltează pieptul este prea puternic. Plângă până când nu mai simte nimic, până când suspinele sacadate i se topesc, devenind una cu vântul. Se lasă să alunecă pe cimentul rece, încovrigată în poziție fetală, și alunecă în sfârșit într-un somn ca un abis fără fund.

Dintr-o dată, simte cum niște brațe vânjoase o ridică în aer. Trezită brusc, vede chipul unei femei necunoscute, cu părul legat la spate într-un coc argintiu din care se răsfiră șuvițe răzlețe pe lângă obrajii rotunzi și ridați. Femeia o strângă la piept, învăluind-o într-un miros vag de apret și transpirație, blocându-i încercările desperate de a scăpa. Cu toate acestea, îmbrățișarea ei are ceva tandru, linișitor, iar fetița, prea înghețată și prea obosită ca să mai opună rezistență, își lipește chipul de pieptul femeii și dă frâu liber unui nou val de suspine. Necunoscuta deschide ușa imobilului cu umărul și o poartă înapoi în hol. Fetița ar vrea să-o întrebe dacă știe ceva despre părinții ei, dacă se întorc curând, dar din gura ei nuiese decât un geamăt lung, ascuțit.

– Sss... îi șoptește femeia la ureche. Stai liniștită. Sss... ești bine, ești bine.

În lumina fantomatică aruncată de farurile unei mașini, chipul bătrânei străluceste scurt, palid, rotund ca luna între norii mișcători, cu ochii la fel, strălucitori și umezi. Parcă simțind privirea fetiței, o privește la rândul ei, dar, o secundă mai târziu, lumina dispără, aruncând-o înapoi în neant. Numai brațele femeii rămân, ferme și blânde în același timp, alături de mirosul ei învăluit.

– Așa o fetiță drăguță, i se pare că o aude murmurând parcă pentru sine, în beznă. Așa o fetiță drăguță, ce păcat, încheie femeia cu un cloncănit din limbă.

E de douăzeci de ani administratoarea clădirii. Douăzeci de ani lungi, care i-au permis să cunoască toate familiile din bloc, astfel că ar putea băga mâna în foc că fetița nu locuiește acolo. Nu, vine cu siguranță din altă parte a orașului. Poate că părinții ei au venit în vizită la cineva, iar ea s-a strecurat afară pe nebăgate de seamă. Dar cine și-ar lăsa copilul să hălăduiască pe bulevardul Dacia? Cine ar fi lăsat un copil de trei, poate patru ani, în mijlocul focurilor de armă și al cadavrelor răspândite pe străzi, după apusul soarelui? Scutură din cap neîncrezătoare și dezgustată. Nu are multă școală, dar bunul-simț înnăscut îi spune că aşa ceva e de neconcepță.

Deși doarme dusă, sărmâna ființă i se agață de mâna cu atâta putere, încât îi este cu neputință să iasă din casa scărilor ce duc de la parter la primul etaj. Exact când se pregătește să-o apuce mai bine ca să o ridice în brațe, fetița se încordează și începe să se agite, vrând să se elibereze. Nu poate face altceva decât să-o protejeze cu propriul ei trup slăbit de bătrânețe, aplecându-se deasupra ei ca într-o rugăciune. O rugăciune pe care o repetă de multe ori câteva ore mai târziu, când reușește să-o ducă în camera ei de la subsol, unde lumina rece a zorilor de iarnă începe să se întrevadă prin bucată de sticlă ce-i ține loc de fereastră.

Fetița se trezește și se ridică în sezut pe patul îngust. Ochii ei dau ocol cămăruței, zăbovind puțin asupra șifonierului vechi, cu lacul de pe uși sărit, asupra măsuței de bucătărie, vizibilă numai pe jumătate din spatele unei perdele agățate de o bară metalică, asupra sobei de fier ruginite, în care câteva limbi de foc flutură ca niște molii gigantice. Se infășoară mai bine cu pledul și-si îndreaptă privirea spre capătul celălalt al patului. În ochii ei nu se citește teama, ci doar confuzia.

– Unde-i mami? întrebă după un moment de tacere, cu voce fizără, abia auzibilă. Vine să mă ia?

Mâinile femeii sunt reci, atât de reci încât le privește cum se freacă una de celalătă ca niște animale înzestrăte cu voință proprie. În sobă micuță, tăciunii trosnesc, se aprind și se sting. Abia când se transformă complet în cenușă, deschide gura să-i răspundă.

– Nu, micuța mea, nu, e tot ce-i spune.

Capitolul 2

În cercul lor vast de rude și prieteni, Anton și Despina Goza erau cunoscuți pentru punctualitate. Nu întârziau niciodată la întâlniri sau la evenimente sociale, indiferent de circulația haotică a tramvaielor, de gheata ce acoperea trotuarele sau de starea de asediu ce domina viața orașului în ultimele săptămâni. Despina insistă asupra punctualității ca și cum nimic altceva nu ar fi definit-o mai precis. Era o femeie care respecta cu strictețe regulile de etichetă socială, vădind un rafinament fără cusur, de la pălăria după ultima modă pariziană până la pantofii din piele de crocodil, asortăți cu poșeta și cu centura ce-i accentua talia subțire, de viespe. Deși își depășea cu un cap cele patru surori mai vârstnice, rămânea profund feminină, proiectând imaginea unei frumuseți reținute, atent îngrijite, echilibrate de osatura elegantă și puternică în același timp. Chipul Despinei aducea cu cel al unei zeițe din Grecia antică, iar prietenele ei îi pomeneau adesea, nu fără o doză de invidie, pielea albă ca porțelanul, pomeții sculpturali și părul castaniu mătăsos, ale cărui bucle îi cădeau în valuri perfecte peste umerii catifelați.

În acea dimineață, deschizând ochii și privind spre pendula sprijinită de un perete al dormitorului, descoperi șocată că dormise prea mult. Cu toate acestea, nu se îndură să se dea jos din pat, ci rămase încă puțin sprijinită cu spatele de perne, trăgând cu urechea la lumea ce se deștepta dincolo de fereastră, fremătând ca apa ajunsă la punctul

de fierbere. În fiecare dimineață era salutată de foșnetul pașilor și de vocile estompate ale trecătorilor de pe bulevardul Vlaicu. Sunetul bine cunoscut o reconforta, în timp ce soțul ei dormea încă lângă ea, iar razele soarelui se strecuau printre perdele până la picioarele patului victorian, unde cearșafurile mătăsoase, de culoarea cafelei cu lapte, foșneau în jurul ei ca nisipul fin al deșertului. Gândindu-se la ziua care-i aștepta, simți cum i se strânge stomacul. „Ce neburie să facem astă tocmai acum. Ce neburie, când războiul ne bate la ușă“, își spuse.

În sufletul ei știa însă că momentul potrivit nu avea să vină niciodată, că poate venise și trecuse de mult. În ciuda norocului care o însوtea și a vieții îndestulate pe care o ducea, nu putea să aibă exact lucru pe care și-l dorea cel mai mult pe lume. Dumnezeu îi întorsese spatele, se părea, pentru că în pofida rugăciunilor și promisiunilor făcute în tacere, tot nu avea un copil care să fie numai al ei. Cu toate acestea, în inima ei supraviețuiau încă fire de speranță, deși ar fi dat orice să scape de ele. Atunci, totul ar fi fost mai liniștit. Cuminte și liniștit, o țară pacificată după un lung război. „Încetează să-ți dorești“, își repeta obsesiv, dar inima nu o asculta.

Măcar încetase să se mai roage pentru un copil. În realitate, ar fi trebuit să se opreasă de ani de zile, de când devenise limpede că pântecele ei nu putea da viață, de când accesele de ură de sine și de disperare deveniseră atât de frecvente, încât surorile ei începuseră să-o viziteze ca pe un bolnav, mergând pe vârfuri în preajma ei și încercând să-i abată atenția cu bărfe mărunte. Un singur cuvânt nepotrivit, o singură aluzie nefericită erau de ajuns ca s-o azvârle într-un hău de disperare ce putea dura zile întregi și din care apropiatii n-o mai puteau scoate decât unindu-și toate forțele.

– Ești o femeie binecuvântată cu nenumărate alte daruri, Despina. Concentrează-te asupra celorlalte lucruri din viața ta, îi susurau în timp ce-și aruncau priviri cu subînțeles, aducându-i cutii cu ciocolată, dându-i să bea ceai și strângându-i încurajator mâinile, în timp ce ea zacea într-un fotoliu, zdrobită, devastată pe dinăuntru.

Patru sarcini eşuate. Fiecare îi lăsa o nouă rană în suflet și în trup, până când dezamăgirile deveniseră atât de predictibile, încât se

tociseră, iar dorința ei, altădată fierbinte, se transformase progresiv într-o pâlpâire. Însă focul nu voia să moară, nu încă, nu cu totul. Iar acum, această șansă nesperată. Întâlnirea fusese stabilită atât de rapid, încât nu avusese timp să se pregătească pentru ea.

Oftă, privindu-și imaginea reflectată în oglinda din baie, și-și apăsa cu degetele cearcănele mari de sub ochii migdați. Chipul ei nu era decât o mască albă, cu trăsăturile grecești mai accentuate decât de obicei. Insomnia o făcuse să-și muște buzele, care arătau umflate și puțin vinete, ca un fruct prea copt pe fondul unei pânze negre. O mâna de apă rece păru să-o readucă la viață, îndreptându-i gândurile către ziua ce tocmai începea. În acel moment, Anton intră și el în baie; se intersectară în pragul ușii.

– Bună, dragostea mea.

O sărută pe obraz și-i aruncă un zâmbet absent, dar fermecător. Despina își spuse că bărbatul arăta minunat în pijamaua dungată de mătase, chiar și atât de devreme dimineață, cu părul lui tuns scurt și cu respirația mirosind ușor a whisky-ului să băut în ajun. Începu să se spele pe dinți fredonând o melodie la modă. Câteodată o enerva puțin cu optimismul lui nemărginit, dar era o parte importantă din șarmul incontestabil pe care-l emana. Nici acum, văzându-l cu cât entuziasm se angaja în cele mai banale activități de dimineață, nu-și putu reține un zâmbet.

Anton nu avea acest efect doar asupra ei, ci asupra tuturor celor din jur. Ușurința flințării lui era molipsitoare, irezistibilă. Femeile înțorceau capul după el când mergea precum Cary Grant în costumele lui impecabil croite, cu o eșarfă albă de angora aruncată nonșalant peste umerii lați, cu mâna la pălărie, gata să schițeze un salut fermecător. De sub acea pălărie se ițea un zâmbet sincer, vesel, deschis la frumusețea vieții. Bărbații îl băteau pe spate și zâmbeau și ei, cuceriti de prosperitatea lui, de bucuria lui de a trăi și de bucuria cu care întâmpina promisiunile unei noi zile.

Trecuseră zece ani de când Despina îl cunoscuse pe Anton, însă fiecare detaliu al acelei zile îi era perfect limpede în memorie, ca și cum s-ar fi întâmplat în ajun. Se amuză la ideea că poate nu s-ar fi

cunoscut niciodată dacă tatăl ei n-ar fi rămas fără cerneală pentru stioul lui Montblanc în acea zi de sămbătă sau dacă s-ar fi hotărât să se ducă să-și cumpere singur o sticluță nouă. Însă tatăl ei fusese extrem de ocupat cu registrele lui de contabilitate și aerul vibra anunțând primăvara, aşa că se oferise să se ducă ea, iar el acceptase cu placere.

– La Piața Romană, îi indicase punându-i în mâna câteva bancnote mari. Și nu uita să cumperi și niște plicuri. Din acelea din carton pânzat, dacă găsești.

Era rutina lor obișnuită. Ea achiziționa ce avea el nevoie și păstra restul. Tatăl ei nu punea niciodată întrebări, iar în vitrinele pe lângă care trecea se găsea întotdeauna ceva care-i reținea atenția – o pălărie drăguță, o poșetă de mătase sau o eșarfă colorată care-i scotea în evidență părul.

Adâncită în gânduri despre ce urma să-și cumpere cu restul din ziua aceea, Despina străbătuse fără să se grăbească distanța scurtă până la Piața Romană. Traversase străzile absență, fără să se uite la indicatoare, căci știa drumul pe de rost. Tatăl ei își cumpăra rechizite de acolo de ani de zile și o cunoștea bine, aproape intim, pe proprietara magazinului, doamna Zoltof. Fusese surprinsă aşadar când intrase și, în locul bătrânei, dăduse peste un Tânăr care aranja cartușe de țigări pe rafturile din spatele casei de marcat, cocoțat pe o scară. Primul ei gând fusese că gresise magazinul și se pregătea să iasă, când auzi o voce prietenoasă salutând-o de sus.

– Bună dimineață, domnișoară.

Pe buzele Tânărului se lătea încet un zâmbet, de parcă ar fi cunoscut-o deja. Pentru o clipă se holbase fascinată la el, uitând de ce venise și de bunele maniere. Un nas roman, perfect drept, bărbia puternică, ochii căprui-deschis, în care dansa o anume bucurie nerostită, ca un strop de coniac pe fundul unui pahar de cristal. Bărbatul coborâse de pe scară aparent fără nici un efort, mișcarea punându-i în evidență antebrațele puternice, cu pielea întunecată ca mierea de pădure, în contrast cu mâncile suflete ale cămășii albe.

– Vă rog, domnișoară, poftiți. Spune-ți-mi cum aş putea să vă fiu de ajutor.

Înaintase câțiva pași, auzind cum ușa se închidea în urma ei.

– Aș dori niște hârtie de scris și cerneală, vă rog, rostise țeapăn, ridicând puțin bărbia, fără voia ei. Sunt fiica domnului Papadopoulos. Mă rog, una dintre fiicele lui.

Brusc, se simțise ridicolă. De ce l-ar fi interesat cine era ea? Venise să cumpere cerneală și hârtie, pentru numele lui Dumnezeu. Bărbatul părea însă cu adevărat încântat de cunoștință. Se plasase în spatele tejhelei, își trecuse mâna prin părul negru și-i aruncase din nou acel zâmbet irezistibil.

– La dispoziția dumneavoastră, orice aveți nevoie.

Simțind cum obrajii i se încingeau alarmant, Despina își mutase privirea în altă direcție, încercând să găsească un obiect despre care să comenteze. Se purta ca o neroadă, în ciuda eleganței și normelor sociale ce-i fuseseră instilate încă de la naștere. „Dumnezeule, nu-mi vine să cred. Nu este decât un vânzător oarecare.“ Se întorsese cu spatele și începuse să scocească prin sutele de mostre de papetarie aranjate în cutiuțe înguste de lemn pe perete.

– Aș dori cinci sute de plicuri din acestea, îi spusese cu răceală, întinzându-i un exemplar.

Nici nu avea idee ce aleseșe, dar își spusese că erau foarte bune. Degetele li se atinseseră ușor când bărbatul îi luase plicul din mâna. Având impresia că obrajii îi erau de acum stacojii, se întorsese din nou, începând să se joace cu niște figurine din sticlă expuse într-o vitrină. Îi putea simți ochii sfredelind-o cu un zâmbet amuzat.

Încă de la început, Anton se inserase în viața ei ca o piesă lipsă dintr-un puzzle. Tatăl ei, un om de afaceri grec bogat, care se stabilește cu familia în România după Primul Război Mondial, îl luase sub protecția lui aproape imediat, surprins până și el de farmecul Tânărului. Într-adevăr, Anton nu beneficiase de o educație la fel de înaltă ca a Despinei și nu provenea dintr-o familie bogată, dar în săptămânilile de când se cunoscuseră influența sa pozitivă asupra fiicei lui fusese atât de evidentă, încât tatăl se vazgeçuse incapabil să formuleze vreo obiecție.

Peste noapte, mezina familiei începuse să scuture armura în care se închisese încă din primii ani petrecuți în noua lor țară. Când plecaseră din Grecia, cu doisprezece ani înainte, Despina era o copilă

cu ochii precum argintul viu și o personalitate pe măsură. Acum, la douăzeci și trei de ani, ajunsese să-i fie aproape străină. Se transformase, fără îndoială, într-o frumusețe, dar una care emana o răceală permanentă, care trata totul cu un fel de indiferență.

După întâlnirea cu Anton, lumina revenise în ochii ei. Plutea din nou prin camerele vastei lor locuințe, făcând pируete în cămașa de noapte din mătase, cu brațele ridicate până în tavan, râzând fericită și lansând observații despre frumusețea sau unicitatea unor obiecte pe care nici nu le observase înainte. Energia ei era contagioasă, nestăpânită, ca focul scăpat de sub control. În scurt timp, toată gospodăria ajunsese să aștepte vizitele lui Anton cu același entuziasm, activându-se apoi în jurul lui de parcă ar fi fost principala fință din viața lor.

Invitat săptămânal la masă sau la ceai, Tânărul începuse să tanjească după coca fină de patiserie grecească umplută cu brânză, spanac sau prune uscate, dar și după sticla de brandy vechi de treizeci de ani, așezată pe gheridonul din bibliotecă de fiecare dată înainte de sosirea lui. Era flatat de sunetul vocilor tinere feminine, delicate ca niște clopoței, care-l întâmpinau la intrare și încântat când se îngheșuiau alături de el în mașină atunci când se duceau la vreo petrecere, ca și cum ar fi făcut deja parte din familie.

De la tatăl Despinei, Anton învăța despre evenimentele globale, politică și afaceri. Urmaseră lecțiile despre artă, însoțite de aprecierea crescândă pentru micile obiecte de lux care le înfrumusețau viața de zi cu zi – pahare de vin din cristal, tacâmuri din argint cu monogramă, mireasma complexă a țigărilor de import, dar și mângâierea costumelor de mătase și olandă cu care îl copleșea Despina, în ciuda protestelor lui. Le purta atunci când o însoțea la operă sau la cursele de cai, duminica. Învățase să-și potențeze șarmul personal cu finețe studiată, cum să sărute mâna înmânuștată a unei femei, privind-o în ochi doar o secundă, cum să strângă mâna unui bărbat cu încredere, cum să vorbească astfel încât să inspire respect și admiratie.

În scurt timp, devenise subiectul de discuție favorit al comunității grecești din București, imaginea șarmului, eleganței și a unei incontestabile frumuseți masculine. În prezența lui Anton, Despina

înfloarea, devenind tot mai strălucitoare. Pe măsură ce trecea săptămânile și petreceau tot mai mult timp împreună, devenise sigură de un lucru: viața ce-i fusese destinată începuse în clipa în care tatăl ei o trimisese la magazinul deținut acum de Anton, împreună cu alte trei, în cele mai elegante zone ale orașului.

De atunci trecuseră împreună prin multe, dar clipele de bucurie compensau de departe momentele de cumpănă și dezamăgirile de care nici o căsnicie nu este scutită. Se părea că fac parte dintre oamenii binecuvântați de sănă. Dar, dintre toate amintirile care-i uneau, aceea care-i stârnea Despinei cea mai mare emoție era o zi din toamna anului 1935, când ea și Anton ieșiseră braț la braț din Catedrala Patriarhală de pe dealul Mitropoliei. Un fotograf le făcuse cu mână – „Privirea la mine, lumina e perfectă!“, strigase, străduindu-se să iasă din mulțimea ce-i ovăționa pe scări. Chiar și astăzi, când privea fotografia în rama ei din argint, respirația i se accelera puțin, nu pentru eleganță pe care o afișau – ea într-o rochie lungă, crem, iar el într-un smoching negru –, ci pentru ceea ce aparatul foto imortalizase în ochii lor.

Pendula din salon bătu tacticos ora nouă, iar Despina luă o gură de cafea, fără să bage de seamă cât era de fierbinte. Anton ridică ochii spre ea și puse deoparte, lângă farfurie, ziarul de dimineată în care era adâncit.

– Câteodată, aş vrea să-ți pot citi gândurile, ii spuse luând o mușcătură din tartina cu pâine prăjită.

– Ah, nu-i nimic, ii răspunse ea pe o voce joasă.

– Spune-mi.

– Nu știu ce să zic, Anton. Dacă este încă un... făcu o grimășă, aleğând cu grijă cuvântul... încă un eșec?

– Atunci, vom mai încerca o dată, ii răspunse Anton fără nici o ezitare, ca și cum altă opțiune ar fi fost de la început exclusă.

Zâmbi șters, simțindu-se recunoscătoare pentru optimismul lui. Știa însă că nici lui nu-i era deloc ușor. Știa ce era în sufletul bărbatului – acea tristețe aproape imperceptibilă din ochi, pe care numai ea putea s-o observe și care se accentua în după-amiezile interminabile